

Cyrille Offermans
—
Dood van een leraar

Roman

Cossee
Amsterdam

De auteur ontving voor het schrijven van dit boek een werkbeurs
van het Nederlands Letterenfonds.

© 2011 Cyrille Offermans
en Uitgeverij Cossee bv, Amsterdam
Omslagillustratie © Giuseppe Ceschi / Getty Images
Boekomslag Marry van Baar
Typografie binnenwerk Aard Bakker, Amsterdam
Druk HooibergHaasbeek, Meppel

ISBN 978 90 5936 298 7 | NUR 301

Voor Marion

‘Een leven lang zijn we in de situatie van mensen die te laat in het theater komen – in een entr’acte wordt de deur nog een keer half geopend, we dringen buiten adem de ruimte binnen en zoeken in het donker onze eigen plaats. Het begin van de handeling hebben we gemist en dus zit er niets anders op dan van nu af aan haar verloop zo aandachtig mogelijk te volgen.’

Peter Sloterdijk, *Zur Welt kommen*
– *zur Sprache kommen*

‘Dit is wat onze geest moet doen: alles opslaan waar hij hulp aan heeft en enkel laten zien wat hij ermee heeft gedaan. Zelfs als zich in jou een gelijkenis aftekent met de persoon die je bewondert en die een diepe indruk op je heeft gemaakt, zie ik jou graag op hem lijken als een zoon, niet als een kopie. Een kopie is iets dood.’

Seneca, *Brieven aan Lucilius*

Vierentwintig uur respijt kreeg ik, maximaal, daar zijn er nu nog achttien van over. In die zes uur ben ik niet dichterbij een antwoord gekomen, het ontbrak me aan de rust erover na te denken. Ik had hem kunnen verwachten, die vraag, toch was ik er niet op voorbereid, stom genoeg.

Als ik besluit die toespraak niet te houden, moet hij het zelf doen. Dat zou ook niet meer dan normaal zijn, je bent directeur of je bent het niet. Alleen weet ik dan al precies wat ons te wachten staat: een treurige opsomming van biografische data, vooral of uitsluitend gekoppeld aan Peters helaas vroegtijdig afgebroken carrière aan onze school.

En dat alles gelaardeerd met lovende clichés uit het handboek gelegenheidstoespraken, hoofdstuk: van de doden niets dan goeds. Peter zal worden geprezen om zijn onvoorwaardelijke inzet, zijn niet aflatende plichtsbesef, zijn grote verantwoordelijkheidsgevoel. Misschien had hij het niet altijd even gemakkelijk, maar hij zal desondanks ongetwijfeld dag en nacht hebben klaargestaan voor de leerlingen, een leraar in hart en nieren, niets was hem ooit teveel.

In werkelijkheid was alles hem te veel. Weet de directeur daar ook maar iets van? Ja, íets in elk geval, hij heeft nog geprobeerd hem voorgoed in de lappenmand te krijgen, al zal hij zich dat nu liever even niet herinneren. Zonder gêne liet hij me gisteren weten dat Peter voor hem een onbeschreven blad was, en dat terwijl zij hier een jaar of zes hebben rondgelopen als collega's. Ik heb hem er niet naar gevraagd, maar uit alles bleek dat hij

van Peters dramatische levensverhaal niets wist. Dat vond ik schokkend.

Hij had ons wel vaker bij elkaar zien zitten. Ja, wacht, waren wij geen burens? Ineens herinnerde hij zich dat onplezierige voorval met die lastige jongen, kom, hoe heette die ook weer? Ik had het toen nog voor mijn collega opgenomen, heel solidair vond hij dat. Hij meende dat wij vrienden waren. Ik zou dus beter dan wie ook in staat zijn een mooie en passende toespraak te houden, dan was ook het meer persoonlijke gedeelte van de plechtigheid in goede handen. Zelf zou hij natuurlijk het officiële deel voor zijn rekening nemen.

Maar wij waren helemaal geen vrienden. Hoe zou dat ook hebben gekund met ons leeftijdsverschil? We kwamen elkaar tegen, veel meer was het niet. Als nieuwkomer, en dus nog niet gewend aan de omgangsvormen in deze educatieve instelling, zag ik waarschijnlijk wel scherper dat de leerlingen over hem heen liepen, dat ze hem als voetveeg gebruikten en dat niemand een poot uitstak om hem te helpen. Maar dat zou de directeur ook allemaal kunnen weten, dus hield ik het voor me.

Zo lang hoefde mijn verhaal ook niet te duren, zei hij, vijf minuten, tien hooguit, de ervaring leerde dat de aandacht daarna al gauw verslapt. Als directeur zou hij zelf de bijeenkomst openen. Hij zou kort in herinnering roepen welke droevige gebeurtenis ons hier bij elkaar bracht, hij zou de ceremoniële gang van zaken schetsen. Over het noodlottige ongeluk zou hij ons alleen kort en feitelijk informeren, in essentie ging het daarbij om dezelfde tekst die hij gisteren voor het persbericht had geschreven. Dan zou hij mij, met mijn meer persoonlijke verhaal, het gras niet voor de voeten wegmaaien.

Dat heeft hij, toen hij zag dat ik aarzelde, wel drie of vier keer herhaald. Maar als hij zich werkelijk tot de vaststaande feiten beperkt en niet gaat speculeren, is hij gauw uitgepraat. Dan moet ik nog zien dat hij daar een enigszins samenhangend

en begrijpelijk verhaal van maakt, een retorisch talent is hij al-
lerminst. Anderzijds, te veel mysterie kan hij ook niet hebben,
dat is me gisteren wel duidelijk geworden.

Zolang het verhaal nog grote open plekken bevat, zullen de ver-
moedens, de roddels, de verdachtmakingen blijven rondzoemen.
Postuum zal Peter binnen de kortste keren meer belangstelling
genieten dan in al die jaren dat hij hier heeft gewerkt. Ongezonde
belangstelling, vrees ik. Geen enkele communicatiediscipline,
hoe dol de directeur ook is op dat belachelijke woord, zal kun-
nen verhinderen dat de pers er lucht van krijgt. En daarvoor is
hij als de dood, zoveel is zeker.

Maar voorlopig is dat mijn zorg niet. De vraag is of ik me deze
problemen op de hals moet halen. Eigenlijk ben ik gek als ik
dat doe. Niemand zal vreemd opkijken als Peter straks uitge-
leide wordt gedaan met de vertrouwde clichés, uit wiens keel
die komen is volmaakt onbelangrijk. De collega's zouden het
eerder gek vinden als ik daar ineens achter het spreekgestoelte
zou verschijnen om op uitnodiging van de directeur de meer
persoonlijke aspecten van Peters leraarsleven te belichten – wat
wist die nieuwelingsnaam van?

Bovendien is de kans groot dat die nieuwelingsnaam volgend jaar al
weer is vertrokken.

Maria wordt ongeduldig. Ze zei zojuist nog dat ik de knoop
moest doorhakken, liever vandaag dan morgen. Na het laatste
bedrijf van dit gruwelverhaal heeft zij haar mening over wat me
te doen staat drastisch bijgesteld – weg uit dat gekkenhuis. En
zeker nu ik hoor dat het Jan Swammerdam College voortaan
waarschijnlijk Futurecollege.nl gaat heten. Bezopen.

Lisa zal me met open armen ontvangen. Daar zal het wel op
uitdraaien – experiment mislukt, jammer, terug naar af. Mijn
vader snapt niet waarom ik nog twijfel. Prachtbanen als die bij
Cultuurshock liggen niet voor het oprapen, bovendien zou ik
dan eindelijk eens serieus werk kunnen gaan maken van de

verhalen en essays waar ik het weleens met hem over heb en waarvoor mijn dagboeken het nodige materiaal bevatten. Maar ik wil die beslissing niet onder druk van de omstandigheden nemen. Straks, als deze heisa voorbij is, doe ik dat in alle rust, nog even geduld alstublieft.

Deel 1

LEERJAREN

Het afgelopen jaar, vooral de laatste hectische weken, heb ik vaak aan mijn eigen schooltijd gedacht. Misschien was ik te onnozel om het waar te nemen, maar dramatische gebeurtenissen als op het Swammerdam College hebben zich toen volgens mij niet voorgedaan. Sterker, het leek me onmogelijk dat ze zich daar hadden kunnen voordoen, daarvoor ging het er op die school te beschaafd en ook te relaxed aan toe.

Natuurlijk, helemaal vergelijkbaar is de situatie niet. Het Swammerdam is een grote scholengemeenschap, ik zat op een betrekkelijk klein, betrekkelijk elitair gymnasium in een tijd dat het woord elite nog niet werd uitgesproken met het dedain waarmee dat nu vaak gebeurt. Docenten en leerlingen behoorden tot dezelfde soort, spraken dezelfde taal en woonden vaak zelfs in dezelfde buurt. Ordeproblemen werden niet met verbeterheid en tot de laatste snik uitgevochten, ze hoorden naar mijn gevoel eerder tot het domein van het spel dan van de vete, laat staan van de oorlog, hoewel het er ook toen al om ging dat spel te winnen. Maar ik herhaal het: misschien was ik te onnozel om te zien wat zich buiten mijn blikveld afspeelde.

Dat ik ooit nog als leraar in het onderwijs zou terugkeren had ik werkelijk niet gedacht. Niet dat ik zo'n ongelukkige schooltijd heb gehad, integendeel, als jongen van veertien of vijftien voelde ik me zonder meer happy, ondanks of dankzij de school, zozeer zelfs – ik moet het mijn vader en moeder ook meer dan eens hebben verzekerd – dat ik hoopte dat er nooit meer iets zou veranderen. Hoewel ik natuurlijk wist dat dat onzin was. Want